

CAPÍTOL 1.

DEUTE EXTERN I AJUDA OFICIAL AL DESENVOLUPAMENT

Índex

- Per què nosaltres hauríem de...? - 2 ■
- Una mica d'història - 2 ■
- Alguns conceptes que cal tenir clars - 3 ■
- La teoria neoliberal diu... - 4 ■
- Exemples poc exemplars - 5 ■
- En definitiva - 5 ■
- Saber-ne més - 6 ■
- Alguna eina més per sensibilitzar - 7 ■
- Campanyes i moviments socials - 8 ■
- Unes qüestions per reflexionar i debatre - 8 ■

Elaborat:

Revisió de
contingut:

Disseny i
maquetació:

 Except where otherwise noted, this work is licensed under <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

www.interferencies.cc

info@interferencies.cc

[@_interferencies](https://twitter.com/_interferencies)

facebook.com/interferencies

Per què nosaltres hauríem de...?

Perquè el deute extern és il·legítim i immoral, i perquè determinat tipus d'ajudes governamentals al Sud no només no estan creant un món més just i equitatiu, sinó que estan incrementant els impactes indesitjables als pobles del Sud i estan augmentant la diferència entre aquests i les oligarquies dels seus països i les del Nord.

Una mica d'història

Als anys 70, a causa de l'augment del preu del petroli, els països exportadors incrementen les reserves de divises que ingressen als bancs internacionals, els quals s'omplen de diners. Els bancs ofereixen aquests excedents monetaris al Sud a baix interès, amb l'excusa de promocionar-ne el desenvolupament, quan en realitat l'únic que pretenen és afavorir el moviment de capitals per treure'n un rèdit. La prova d'això és que es dona crèdit a dictadures i/o governs altament corruptes sense cap tipus de problema—**inici del deute privat**.

D'altra banda, durant aquells anys als països del Nord es produeix una forta crisi industrial precisament provocada per l'alt augment del petroli. Aquest fet en dificulta el mercat intern per l'augment de l'atur i la recessió econòmica. Aleshores, els estats industrialitzats ofereixen crèdits al Sud per promocionar la venda de béns i serveis de les seves empreses, amb l'excusa de millorar el poder adquisitiu del Sud. Aquests crèdits es donaran, per tant, condicionats a la compra de productes o serveis dels països rics, tampoc sense cap mirament sobre on es destinen. Aquest fet provoca que, per exemple, a l'Estat espanyol es donin molts crèdits per a la venda de material militar a dictadures—**inici del deute bilateral**.

Paral·lelament, el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional augmenten considerablement els crèdits al Sud per afavorir la seva modernització i l'entrada al mercat mundial. Aquests crèdits tampoc no es donen amb cap garantia que els diners no violaran garanties dels drets més fonamentals de les poblacions on suposadament s'han de destinar—**inici del deute multilateral**.

Dos factors afavoririen que aquest endeutament poc després passés a ser insostenible per als governs del Sud i els posés en la situació que encara avui arrossegueu. D'una banda, l'augment unilateral del Nord dels tipus d'interès (es tractava de crèdits a interès variable) i, d'altra banda, la caiguda espectacular dels preus de les matèries primeres i productes agrícoles (primera font d'ingressos per exportació d'aquests països)—**inici d'un deute extern permanent** i a la pràctica impagable.

Alguns conceptes que cal tenir clars

El deute

Un deute pot ser **privat** (contret per una persona física o una organització jurídica, ja sigui una empresa o una entitat financera) o **públic** (contret per una administració pública d'àmbit municipal, regional o estatal). Cal considerar que atès que l'administració gestiona els diners de la ciutadania, els deutes públics també recauen sobre aquesta.

El deute pot ser **intern** (qui el contreu ho fa amb bancs o creditors del propi país) o **extern** (contret amb bancs o creditors de fora el país).

El deute públic extern es pot haver contret amb institucions financeres internacionals com ara el Banc Mundial o el Fons Monetari Internacional (deute **multilateral**), amb altres administracions públiques (deute **bilateral**) o amb la banca privada o altres actors privats: fons d'inversions, fons de pensions, assegurances, bancs i estalviadors (deute **privat**).

Les administracions públiques del Nord, la seva banca i les empreses només consideren com a **deutes reconeguts** els deutes financers. Els moviments socials i alguns governs dels països empobrits defensen que hi ha altres tipus de deute que s'obvien i **no estan reconeguts** ni pel Nord ni per les oligarquies del Sud (en connivència amb les del Nord). Aquests tipus de deutes els tindrien les administracions i empreses del Nord envers el Sud. Poden ser deutes **ecològics** (contrets per la contaminació d'empreses i negocis del Nord en aquests països, l'espoliació de recursos naturals, etc.), deutes **socials** (contrets per la precarització laboral, el desplaçament forçat de pobles, etc.) i deutes **històrics** (contrets per l'impacte de colonitzacions culturals, polítiques i econòmiques prèvies).

Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD)

L'ajuda oficial al desenvolupament agrupa els recursos econòmics, materials i els serveis que una administració pública dedica per afavorir el desenvolupament social i econòmic dels països empobrits.

L'ajuda pot ser en forma de **crèdit tou** (a baix interès o amb períodes de retorn llargs) o de **donació**.

L'ajuda pot ser **condicionada** (per exemple, per desenvolupar determinat tipus de programes definits per l'administració atorgant o per contractar empreses que volen obrir nous mercats del país que l'ofereix) o **lliure** (sense cap tipus de condicionalitat).

Els **benefactors de l'ajuda** poden ser organitzacions del Sud (administració, empreses o entitats civils) o del Nord (organitzacions no governamentals o empreses) amb el compromís d'intervenir en aquells països.

La teoria neoliberal diu...

Contraure un deute pot facilitar que un país realitzi programes necessaris i socialment útils, tot i no disposar de diners.

L'ajuda que el Sud rep del Nord pot disminuir les diferències, fomentar la solidaritat mútua i fer un món més just i equitatiu.

...però la pràctica

El deute extern dels països del Sud pot haver estat una solució conjuntural, però ha acabat sent un problema estructural que se segueix arrossegant i que està obligant a governar per intentar pagar el deute més que no pas per a la població. Això ha estat així per diferents motius:

- Ha acabat tenint un cost molt superior al previst (els països creditors han augmentat els interessos, i n'han dificultat d'aquesta manera el pagament).
- Com que esdevé impagable (només es poden retornar els interessos), els creditors determinen què han de fer els governs i imposen un determinat tipus de polítiques econòmiques per assegurar-se el retorn dels crèdits.

A més, en moltes ocasions els deutes són immorals o il·legítims perquè:

- S'han concedit tot i saber que no es destinarien a la població sinó a enriquir dirigents corruptes.
- Han facilitat el manteniment en el poder de dictadores o de guerres i estructures militars.
- Han finançat iniciatives nefastes per a pobles o per al medi ambient.

...però la pràctica

L'ajuda sovint ha estat acompanyada de l'obligatorietat de contractar empreses del país que concedeix l'ajuda, que en realitat el que volen es obrir-se a nous mercats. Així, quan aquestes s'instal·len al Sud (amb concessions de telefonia, electricitat, aigua, etc.) debiliten l'economia del país i repatrien força més diners dels que inicialment el país ha rebut.

L'entrada d'empreses estrangeres que es fan amb la gestió de serveis públics o de grans infraestructures, provoca:

- Una pèrdua en la sobirania al país.
- La incorporació de criteris de rendibilitat econòmica en serveis l'objectiu dels quals hauria de ser la cobertura de necessitats bàsiques.

Exemples poc exemplars

- El deute de Somàlia amb l'Estat espanyol és per dos crèdits que es van concedir al dictador Muhammad Ziyad Barre per a la compra de vehicles militars fabricats aquí.
- Comptabilitzats com a ajuda oficial espanyola al desenvolupament, s'han concedit dos crèdits al Txad per a la construcció i rehabilitació d'un hotel de luxe.
- El govern actual de l'Iraq no només ha heretat el resultat de la invasió dels EUA i el caos en què ha quedat el país, sinó també el deute adquirit pel govern dèspota de Saddam Hussein, del qual cent milions d'euros es varen contreure amb l'Estat espanyol.

En definitiva

El deute extern dels països del Sud sovint és **impagable** –només es poden cobrir els interessos però no amortitzar-los–, **immoral** –perquè el seu pagament impedeix que els governs dediquin diners per a polítiques prioritàries (salut, educació, sobirania alimentària, etc.)–, i **il·legítim** –perquè s'han concedit tot i saber que servien per enriquir elits corruptes, per fomentar negocis d'empreses transnacionals que espolien recursos, o per a activitats militars o policials de repressió de la ciutadania.

El deute i la dependència associada s'utilitza per obligar aquests països a aplicar polítiques socials i econòmiques que debilitaran l'administració pública en tots els àmbits tret del militar i el de seguretat, i afavoriran la seva participació en situació d'inferioritat als mercats mundials. Aquestes iniciatives perjudicaran els pobles i la sostenibilitat ambiental, però beneficiaran les oligarquies i les empreses transnacionals financeres, de serveis i de producció bàsicament dels països enriquits.

En l'actual crisi del deute, als països del Nord s'estan aplicant les mateixes receptes que s'han emprat durant dècades als països del Sud. I probablement els impactes d'aquestes polítiques sobre les poblacions d'uns i altres seran molt semblants. Davant una mateixa situació (excés d'endeutaments privats i públics), s'estan aplicant unes "solucions" (nacionalitzacions de deutes privats, retallades socials, privatització dels serveis públics, etc.) que faran que els impactes negatius recaiguin en la classe treballadora, en les persones en processos d'exclusió social i en el medi ambient. I, per altra banda, els sectors que en sortiran guanyant seran els mateixos: les classes propietàries del capital.

D'una banda, l'ajuda oficial al desenvolupament sovint crea més deute extern i, per tant, més dependència. I d'altra banda, en ocasions és una forma indirecta de subvencionar empreses espanyoles, en la mesura que incrementa les seves oportunitats de negoci als països de la perifèria en lloc d'afavorir la justícia, els drets humans o l'autonomia dels pobles.

Saber-ne més

Llibres

- 1. MILLET, D.; TOUSSAINT, E. *60 Preguntas 60 Respuestas sobre deuda, FMI y Banco Mundial*. Col·lecció Encuentros. Ed. Icaria, 2010
- 2. GÓMEZ GIL, C.; GÓMEZ-OLIVÉ, D.; TARAFÀ, G. *La il·legitimitat dels crèdits FAD. Trenta anys d'història*. Ed. Icaria, 2008
- 3. RAMOS L. *Els crims del deute*. Col·lecció Contraarguments número 3. Ed. Icaria, 2003
- 4. MILLET, D. *África sin deuda*. Col·lecció Encuentros. Ed. Icaria, 2008

Webs

- 1. Campanya "Qui deu a qui?"
<http://quiendebeaquiien.org>
- 2. Jubileo Sur / Américas
<http://www.jubileosuramericas.org>
- 3. Comitè per a l'Abolició del Deute al Tercer Món
<http://cadtm.org>
- 4. Xarxa Europea sobre Deute i Desenvolupament
<http://www.eurodad.org>

Vídeos

- 1. *Dropthedebt*
http://www.youtube.com/watch?v=Yc_jjDGfsgc
- 2. Discurs de Thomas Sankara a la Cimera dels països membres de l'Organització per a la Unitat Africana
<http://www.quiendebeaquiien.org/spip.php?article2075>
- 3. Introducció al deute extern
<http://www.odamongd.org/node/834>
- 4. Qui deu a qui? (Acció Ecològica)
http://youtube.com/watch?v=avwvCazA5pk&feature=player_embedded
- 5. *Confesiones de un sicario económico John Perkins:*
<http://www.youtube.com/watch?v=UVtYaj7h7SY>

Documents

- 1. GÓMEZ-OLIVÉ, D. *El deute del Sud amb l'Estat espanyol: responsabilitat i il·legimitat*. Informe número 2. ODG, 2010
http://www.odg.cat/navega.php?id_pagina=11&id_publicacions=28&publicacions=8
- 2. FRESNILLO, I.; ESNAULT, E.; GÓMEZ-OLIVÉ, D.; TARAFÀ G.; TORRES, M. *Deutes il·legítims entre l'Equador i l'Estat espanyol*. Informe número 1. ODG, 2009
http://www.odg.cat/navega.php?id_pagina=11&id_publicacions=21&publicacions=8
- 3. VVAA. *Crèdits FAD: evidències d'il·legimitat*. ODG, 2009
<http://www.odg.cat/pagina.php?id=641>

Alguna eina més per sensibilitzar

Pocs visqueren feliços, moltes sobreviuen [EdPAC]
Conte-història sobre el deute extern dels països empobrits, per a persones que no tenen nocions del tema.

<http://edpac.cat/docs/deuda.pdf>

Exposició "Deute extern i altres deutes, una fàbrica de pobresa" [ODG].
Deu plafons que pretenen fomentar la reflexió sobre diferents mecanismes que generen la pobresa, i que se centren especialment en la problemàtica del deute extern i altres deutes, com el social o l'ecològic.

http://www.odg.cat/ct/inicio/formacio/17_1.php?id_pagina=17

El Joc de la Banca Ètica [ETHICA]

<http://ethica.co/ca/el-joc>

Campanyes i moviments socials

Aquí

- 1. El març de 2000 va tenir lloc la consulta social per l'abolició del deute extern. Ha estat l'exemple de democràcia participativa i de mobilització ciutadana més important que hi ha hagut fins al moment a Catalunya. Organitzat per la Xarxa Ciutadana per a l'Abolició del Deute Extern (XCADE), es va realitzar a 200 poblacions del Principat i va recollir 500.000 vots, amb un resultat del 98% a favor de l'abolició del deute.
- 2. La campanya "Qui deu a qui?" agrupa diferents entitats i persones que lluiten per tal que no es creï més deute en resposta a les crisis provocades pels prestadors, s'anul·lin i es repudïin tots els deutes financers il·legítims, i es restitueixin i es reparin els deutes ecològics, climàtics, econòmics, socials i històrics provocats pels governs i corporacions del Nord als pobles del Sud.

Allà

- 1. Jubileo Sur és una organització mundial de moviments socials, organitzacions populars i religioses, comunitats, i formacions polítiques constituïda l'any 1999, que des dels països del Sud confronta i lluita pel deute extern i promou alternatives.

Unes qüestions per reflexionar i debatre

L'ajuda oficial al desenvolupament és una ajuda per als pobles del Sud o per als interessos econòmics del Nord?

El deute extern és una estratègia per augmentar la dependència política i econòmica del Sud envers el Nord?

Es pot considerar ajuda uns diners que van adreçats a comprar armament o a privatitzar un servei públic i que es quedaran en mans d'una empresa d'un país del Nord?